
Biskoppens hemmelige og ikke-hemmelige arkiver samt yderligere nogle kommentarer til Erling Tiedemann

af Kaare Rübner Jørgensen, Formand for VEOK

Da biskoppens hemmelige arkiv har spillet en rolle i den offentlige debat, synes jeg, at VEOK's medlemmer skulle vide, hvad der egentligt står om dette og andre arkiver i kanonisk ret. Her er de relevante *canones*, som jeg har oversat fra latin (selv om det er forbudt uden Vatikanets tilladelse!):

Can. 486. Alle dokumenter, som vedrører bispedømmet eller sognene, skal opbevares med den største omhu (§ 1). I hvert bispekontor (*curia*) bør der på et sikkert sted oprettes et biskoppeligt arkiv eller opbevaringsrum, i hvilket retningslinier (*instrumenta*) og skrivelser, som vedrører bispedømmets såvel åndelige som materielle forhold, skal opbevares, ordentligt arrangeret og omhyggeligt sikret (§ 2). Der skal være en fortegnelse eller katalog over de dokumenter, som opbevares i arkivet, med et kort referat af hvert enkelt dokumentets indhold (§ 3).

Can. 487. Det sømmer sig, at arkivet bør være aflåst, og at kun biskoppen og kansleren har nøgle til det. Det er ikke tilladt nogen at få adgang til det uden med tilladelse af biskoppen eller af både bispekontorets moderator og kansler (§ 1). Det er en ret for involverede personer personligt eller gennem deres prokurator at få en autentisk skriftlig kopi eller en fotostatisk kopi af akter, som er offentlige i deres natur, og som vedrører vedkommendes forhold (§ 2).

Can. 488. Det er ikke tilladt at fjerne dokumenter fra arkivet, undtagen for en kort periode alene og med billigelse af enten biskoppen eller af både bispekontorets moderator og kansler.

Can. 489. Der bør også være et hemmeligt arkiv (*archivum quoque secretum*) i bispekontoret eller i det mindste et pengeskab eller kasse i det almindelige arkiv, fuldstændigt lukket og låst, som ikke kan fjernes fra stedet, og i hvilket dokumenter, som bør holdes hemmelige (*secreto servanda*), skal opbevares på den mest sikre måde (§ 1). Hvert år skal dokumenter i kriminalsager vedrørende moralske forhold destrueres i de tilfælde, hvor den kriminelle er død, eller hvor der er forløbet ti år siden domfældelsen, men et kort sammendrag af sagen, i hvilken den endelige dom er medtaget, skal bevares (§ 2).

Can. 490. Kun biskoppen bør have nøgle til det hemmelige arkiv (§ 1). Når bispesædet er ledigt, bør det hemmelige arkiv eller pengeskab ikke åbnes undtagen af bispedømmets administrator [og det] alene i tilfælde, hvor det er strengt nødvendigt (§ 2). Dokumenter bør ikke fjernes fra det hemmelige arkiv eller pengeskab (§ 3).

Can. 491. Biskoppen bør sørge for, at aktstykker og dokumenter i de arkiver, der tilhører domkirken, kollegiatskirkerne, sognekirkerne og andre kirker i hans territorium, er omhyggeligt opbevaret. Fortegnelser og kataloger skal laves i to eksemplarer, af hvilke det ene skal opbevares i kirkens eget arkiv, det andet i bispedømmets arkiv (§ 1). Biskoppen bør også sørge for, at der er et historisk arkiv i bispedømmet, i hvilket dokumenter, som har en historisk værdi, er omhyggeligt opbevaret og systematisk ordnet (§ 2). Med hensyn til at undersøge og fjerne aktstykker og dokumenter, omtalt i §§ 1 og 2 ovenfor, bør de retningslinjer, der er udarbejdet af biskoppen, følges (§ 3).

(Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP II promulgatus. Code of Canon Law. Latin-English Edition. Published by The Canon Law Society of America, Washington DC 1983. - Bemærkning: da de fleste hovedverber er i konjunktiv, er jeg i tvivl, om de skal oversættes "bør" eller "skal", dvs. om der er tale om henstillinger eller påbud. Under indflydelse af uddybningerne i *New Commentary on the Code of Canon Law*, udgivet af The Canon Law Society of America 2000, har jeg valgt "bør".)

Når biskop Kozon og Erling Tiedemann siger, at det hemmelige arkiv aldrig har været hemmeligt, er det sandt nok, for dets eksistens er, som I kan se, omtalt i kanonisk ret. Men hvor mange katolikker, for ikke at sige danskere i almindelighed havde hørt om det, før jeg bragte det på bane? Det ved jeg selvfølgelig ikke, men det var vist ikke ret mange. Ja, gad vide om Tiedemann selv havde hørt om det? Det var i hvert fald ikke noget, man snakkede om.

I vor forbindelse er de centrale ord "archivum secretum" (det hemmelige arkiv). Tiedemann gør et stort nummer ud af at forklare, at adjektivet "secretus" går tilbage til verbet "secer-no", der betyder: jeg adskiller, afsondrer, holder adskilt og lignende. Også det er ganske rigtigt.

"Og nu giver canon 489 pludselig bedre mening," siger han, *"for så betyder det ikke, at et arkiv med personfølsomme sager skal være hemmeligt, men at sagerne skal holdes adskilt fra andre sager. Det var for resten også, hvad der stod, nemlig at der i det mindste skulle være et særligt skab eller en særlig skuffe i det almindelige arkiv og adskilt fra dette arkivs andre sager. Det er altså ikke et hemmeligt arkiv, men et arkiv med sager der skal opbevares secreto, det vil sige fortroligt. Det er ikke et hemmeligt arkiv, men et arkiv med hemmeligheder, kunne man sige."*

Tiedemann nedtoner betydningen af det hemmelige ved at fejloversætte "scrinium" (kasse til penge, papirer o.lign.) til "en særlig skuffe", hvilket giver associationer til en skabs- eller skrivebordsskuffe, men det er der bestemt ikke tale om.

Den engelske oversættelse, der er godkendt af Vatikanet, taler heller ikke om "a separate archive", men om "a secret archive", og derfor kan vi såmænd også godt tale om et hemmeligt arkiv. Og da adjektivet "secret" ifølge The Shorter Oxford Dictionary betyder "kept private, not to be made known or exposed to view", så skal dette arkiv trods omtalen i kanonisk ret altså ikke være alment kendt. Men bortset herfra forekommer det hele mig at være en futil strid om ord.

Men Tiedemann er ikke færdig endnu. *"Også inden for det offentlige er personsager normalt hemmelige i den betydning, at dem kan man bare ikke lige få lov til at kigge i, med mindre sagen drejer sig om en selv. Eller hos skattevæsenet har de masser af hemmelige oplysninger om enhver af os. Lægen har også sin journal og på Rigsarkivet har de masser af pakker med dokumenter med rød sløjfe omkring og laksegl og påtegning om, at denne pakke først må åbnes for eksempel i 2027. Siger vi så at Rigsarkivet er et hemmeligt arkiv, nej, det gør vi ikke, men vi fastholder, at der må være fortrolighed omkring nogle sager."* ("Berlingeren og Det hemmelige Arkiv, www.katpod.dk 17. maj 2010).

Hvilke manipulerende sammenligninger! Vi kalder jo ikke hele det biskoppelige arkiv hemmeligt, fordi et af dets delarkiver er hemmeligt. Men hvad ville Tiedemann sige til, hvis Sundhedsstyrelsen udsendte et brev til samtlige sygehuses lægelige chefer og gav dem besked på at fjerne journaler om patienter med en bestemt epidemisk sygdom fra det almindelige journalarkiv og opbevare dem i et særligt skab, hvortil kun de havde adgang og nøgle til? For at undgå at befolkningen fik kendskab til den og blev opskræmt. Eller hvis finansministeren gav en ordre om, at selvangivelser og slutopgørelser vedrørende politiske skulle opbevares separat i et specielt, aflåst arkiv, som kun direktøren for skattevæsenet havde adgang til? Den slags ville være temmelig suspekt og uhørt i et demokratisk samfund, men nok ikke i en bananrepublik, styret af en diktator.

Men hvad er der så i det hemmelige arkiv? Det står der forbavsende lidt om i kanonisk lov. Ud over papirer i "kriminal­sager vedrørende moralske spørgsmål", herunder alt vedrørende deres forundersøgelse (can. 489 § 2, 1339 § 3, 1719), skal sager vedrørende hemmelige ægteskaber opbevares i arkivet (can. 1082, 1133 – ja, jeg var ikke klar over, at man stadig kunne indgå hemmelige ægteskaber, men det kan man altså). Men ellers overlades det til biskopperne selv at træffe beslutning om, hvad der skal gemmes hvor.

Vi må dog regne med, at pavebrevet fra 1962 og Ratzingers brev fra 2001 opbevares i det hemmelige arkiv, for de skal ifølge deres egen ordlyd betragtes som strengt fortrolige. Den ovenfor nævnte kommentar anser det desuden for naturligt, at breve og dokumenter bliver gemt sammesteds, hvis de indeholder følsomme eller hemmelige oplysninger, eller hvis kendskab til dem alvorligt kan skade en persons anseelse eller fremkalde en skandale inden for menigheden. Det er derfor, jeg og journalisterne som en selvfølge havde regnet med, at hvad der eksisterede af anmeldelser om præster, måtte være blevet gemt i det hemmelige arkiv. Men det har biskoppens nu til vor overraskelse kunnet fortælle os, ikke har været tilfældet i sagen fra 1984.

Biskoppen kan også fortælle os, at intet er forsvundet fra det hemmelige arkiv i forbindelse med flytningen fra Bredgade til Gl. Kongevej. Hvordan han kan sige det så sikkert, er uklart, men måske findes der en registratur over de dokumenter, der er og har været i arkivet. Det skal der jo være over de dokumenter, der opbevares i det almindelige arkiv (can. 486 § 3).

Når biskoppen så oplyser, at det er sager, der har ligget i det almindelige arkiv, der er forsvundet under flytningen, burde han så ikke vide ret nøjagtig, hvad der er forsvundet. Men det gør han ikke. Derfor får man indtryk af, ikke kun at reglerne for arkivering ikke er blevet overholdt, men også at der har hersket et sandt rod i biskoppens arkiver. Måske ikke i biskop Czeslaws tid, så i biskop Martensens embedsperiode (1965-1995).

Alle papirer fra den tid ligger nu i det historiske arkiv og herom siger den erfarne arkivmand Jørgen Nybo Rasmussen, som står for det historiske arkiv:

"Det blev udleveret til os inde i Bredgade, da vi var der, omkring år 2000 eller 99, det kan jeg ikke rigtig huske ... fordi biskoppens gamle sekretær eller forhenværende sekretær Pia Dalsager skulle holde op, og man skulle bruge lokalet til noget andet. Der stod dette her arkiv. Og så fik vi det hele ind, jeg vil nærmest sige skovlet ind, uden at der var nogen styring på, hvordan det egentlig oprindeligt havde været registreret eller ordnet. Jeg fik en stor samling mere eller mindre løse papirer, der lå på hylderne inde i Bredgade, og vi lod det bare ligge, fordi vi ikke havde midler eller mandskab til at få det ordnet. Men så pludselig skulle vi jo flytte til Gl. Kongevej. Og så kunne jeg ikke se, der var andet at gøre, end at lægge disse papirer i nogle arkivæsker, fra den ene ende til den anden ... man kan ikke flytte en dyngge papirer, trods alt var det vigtigt materiale, og så puttede jeg dem ned i de her æsker og nummererede dem fra 1 til 60, tror jeg nok det var, sådan at de nu var styrbare og kunne flyttes."

(*"Vi retter og beklager"*, katpod.dk 19. maj 2010. Jeg har tilladt at rette det udprægede talesprog, så sætningerne hænger logisk og sprogligt sammen).

Da biskop Martensens' arkiv stadig ligger usortet i disse 60 arkivæsker, bliver det altså en større arbejdsopgave, når advokat Kjeldsen skal finde ud af, hvad der er sket og ikke sket i bispedømmet i årene fra 1965 til 1995. Det kommer til at koste mange penge. Rigtig mange penge.

Lad mig til sidst omtale en lille, men ikke ubetydelig detalje i debatten om overgrebssager. Både biskop Czeslaw og Erling Tiedemann har kritiseret Berlingske Tidende for at bringe løgnagtige oplysninger til torvs og dermed sat et spørgsmålstegn ved journalisternes troværdighed. Biskoppen skriver således på bispedømmets [hjemmeside](#):

"Søndag den 16. maj meddelte avisen, at "for første gang har Berlingske fået adgang til dokumenter fra kirkens hemmelige arkiv". Det er ikke korrekt. Berlingske Tidendes journalister har ikke haft adgang til det såkaldt hemmelige arkiv og dokumenter i den sag, som avisen omtalte søndag, har aldrig været en del af noget hemmeligt arkiv."

Denne erklæring gentager Tiedemann ordret på [katpod](#) den 17. maj 2010 ("Berlingeren og Det hemmelige Arkiv).

Desværre har biskoppen misforstået avisens udsagn, for den skrev *ikke*, at journalisterne havde fået adgang til dokumenter *i* det hemmelige arkiv, men til dokumenter, der stammede *fra* arkivet. Det er ikke helt det samme. Men når dokumenterne ifølge biskoppen ikke har været i det hemmelige arkiv, begår Berlingske naturligvis en fejl. Journalisterne må dog være undskyldt, for de har selvfølgelig regnet med, at de dokumenter, de læste, også måtte være opbevaret i det hemmelige arkiv (se ovenfor).

Hvordan har avisen så fået kendskab til disse dokumenter, kan man spørge. Det giver Jørgen Nybo Rasmussen et bud på i katpod-udsendelsen "Vi retter og beklager" (19. maj 2010):

"Jeg går ud fra, at det er [læsning af dokumenter i] advokatens arkiv, der gør, at der er en så udførlig beskrivelse i denne her sag fra 1984; du ved den der med selvmord på forsiden."

Læser man resten af artiklen med dens citater fra korrespondancen mellem præsten, hans advokat og biskop Martensen, er der ingen tvivl om, at Nybo Rasmussen har ret. Derfor er der ingen grund til at kritisere Berlingske Tidende for på dette punkt at bringe urigtige oplysninger om kirken.